

בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים

056925993	חאג'ב סלאח	.1
036338440	חליחל סעיד	.2
021292123	חליחל מוחמד מרעי	.3
023369713	אבו אלכול ג'ואהר	.4
59460980	חליחל מאג'ד	.5
023228992	חליחל מחמוד עאדל	.6
50049279	חלייחל פייסל	.7
50802883	חליחל דיאב	.8
023365158	ד'ר חליחל מחמוד	.9
055160360	חאג'ב סרחאן	.10
040598435	חליחל עלא	.11
043248129	חליחל יוסף	.12
053713152	חליחל גאזי	.13
023365497	חליחל מזייד	.14
300624491	חליחל ראשד	.15
056926249	חליחל מוחמד עאדל	.16
050802990	חליחל אחמד סעיד	.17
53696381	חליחל מחמוד סעיד	.18
28354223	חליחל מאהר	.19
039706171	חליחל מחמוד	.20
029232923	חליחל בדראן	.21
066659871	חליחל עאמר	.22
021552989	חליחל מען	.23
056928047	חאג'ב אברהים	.24
58931486	חליחל מוחמד קאסם	.25
040612277	חליחל דאפר	.26
024749681	חליחל ח'אלד	.27
021967971	חליחל והל	.28
059460667	חליחל אחמד עאדל	.29
31479140	חליחל אשרף	.30
301105441	חליחל האני	.31
052858503	חליחל מוחמד מחמוד	.32
	אגודת הגליל – האגודה הארצית הערבית למחקר ושירותי בריאות	.33

ע"י ב"כ עוה"ד סוהאד בשארה ו/או עאדל בדיר ו/או
חסן ג'בארין ו/או ארנה כהן ו/או סאוסן זהר ו/או
מוראד אלסאנע ו/או עביר בכר ו/או פאטמה אלעג'ו
ו/או רנא עסלי

מעדאלה- המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי
בישראל, רחוב יפו 94, ת.ד. 8921 חיפה 310903
טלפון: 04-9501610 פקס: 04-9503140

העותרים

- נגד -

1. עירית צפת

רח' ירושלים 50 צפת 130310 ת.ד. 227
טלפון: 04-6927444

2. תאגיד מים וביוב צח"ר

פארק תעשייה הגליל – צח"ר
ת.ד. 640 ראש פינה 12000

המשיבים

עתירה מינהלית

בית המשפט הנכבד מתבקש להוציא מלפניו צו על תנאי המורה למשיבים לבוא וליתן טעם מדוע לא יחברו בתיהם של תושבי השכונה עכברה למערכת הביוב העירונית המרכזית של העיר צפת, וזאת על ידי הקמת מתקן סניקה וקו סניקה.

מבוא

1. עניינה של עתירה זו הוא מי הביוב הזורמים ברחובות השכונה הערבית היחידה בצפת המאכלסת כ- 450 תושבים. השכונה הוקמה בשנת 1982 על ידי עיריית צפת ומינהל מקרקעי ישראל אך מאז לא חוברת השכונה למערכת הביוב העירונית המרכזית. וכך זורמים מי ביוב ברחובות השכונה ובאזורים הסמוכים אליה ומסכנים בכך את כלל התושבים, ילדים כנשים וכגברים.

2. כלל התושבים בשכונה שילמו, לפי דרישה, היטלי ביוב עבור השלמת עבודת התשתיות וחיבור בתיהם בפועל למערכת הביוב העירונית המרכזית, אך ללא כל התקדמות בנושא. השכונה עודנה לא מחוברת למערכת הביוב העירונית ומי הביוב עודם זורמים ברחובותיה, בטענה של חוסר תקציב.

הרקע העובדתי

העותרים

3. העותר מס' 1 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת, נשוי ואב ל- 4 ילדים.
4. העותר מס' 2 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת.
5. העותר מס' 3 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת, נשוי ואב ל- 4 ילדים.
6. העותר מס' 4 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת, נשוי ואב ל- 7 ילדים.
7. העותר מס' 5 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת, נשוי ואב ל- 4 ילדים.
8. העותר מס' 6 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת, נשוי ואב ל- 3 ילדים.
9. העותר מס' 7 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת, נשוי ואב ל- 5 ילדים.
10. העותר מס' 8 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת, נשוי ואב ל- 5 ילדים.
11. העותר מס' 9 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת, נשוי ואב ל- 2 ילדים.
12. העותר מס' 10 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת, נשוי ואב ל- 5 ילדים.
13. העותר מס' 11 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת.
14. העותר מס' 12 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת.
15. העותר מס' 13 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת, נשוי ואב ל- 2 ילדים.
16. העותר מס' 14 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת, נשוי ואב ל- 5 ילדים.
17. העותר מס' 15 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת.
18. העותר מס' 16 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת, נשוי ואב ל- 5 ילדים.
19. העותר מס' 17 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת, נשוי ואב ל- 3 ילדים.
20. העותר מס' 18 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת, נשוי ואב ל- 6 ילדים.
21. העותר מס' 19 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת.
22. העותר מס' 20 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת.
23. העותר מס' 21 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת, נשוי ואב ל- 3 ילדים.
24. העותר מס' 22 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת.
25. העותר מס' 23 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת.
26. העותר מס' 24 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת.
27. העותר מס' 25 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת, נשוי ואב ל- 6 ילדים.
28. העותר מס' 26 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת.
29. העותר מס' 27 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת.
30. העותר מס' 28 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת.
31. העותר מס' 29 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת.
32. העותר מס' 30 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת, נשוי ואב לילד אחד.
33. העותר מס' 31 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת.

34. העותר מס' 32 הנו תושב שכונת עכברה שבעיר צפת.

35. העותרת מס' 33 הנה עמותה רשומה כדין בישראל שמספרה 58-0010403. האגודה נוסדה בשנת 1981, במטרה להשיג שיוויון בשירותי הבריאות למיעוט הערבי בישראל. האגודה פועלת בין היתר לקידום ופיתוח תנאי הבריאות והסביבה, בקרב ולמען האוכלוסייה הערבית.

המשיבים

36. המשיבה מס' 1 הנה רשות מקומית האחראית להענקת שירותים מוניציפליים לעותרים. המשיב מס' 2 הנו תאגיד אשר הוקם על פי חוק תאגידי מים וביוב, התשס"א – 2001, ואחראי, בין היתר, על מתן שירותי ביוב במסגרת עיריית צפת.

חיבור שכונת עכברה למערכת הביוב

37. עכברה הנה שכונה המאכלסת כ- 450 תושבים ערבים והיא משוייכת מוניציפלית כיום לעיריית צפת. השכונה ממוקמת בצד הדרומי של העיר, דרומית לכביש מס' 89. **מצ"ב מפת תחום שיפוט עיריית צפת ובה מסומנת שכונת עכברה כנספח ע/1.**

38. תושבי השכונה הנם עקורי הכפר קדיתא משנת 1948 אשר התבקשו על ידי המושל הצבאי לעבור לכפר עכברה שליד צפת. על אף זאת, הכפר, אז, לא הוכר באופן רשמי על ידי הרשויות ומתושביו נמנעו תשתיות ומתן שירותים בסיסיים על ידי הרשויות. בשנת 1982 ובעקבות סבלם ומאבקם המתמשך של תושבי הכפר, החליטו רשויות המדינה להכיר בעכברה. הכרה זו הביאה לסיפוחם של תושבי עכברה כשכונה לתחום שיפוט של עיריית צפת, במטרה כי זו, יחד עם מינהל מקרקעי ישראל, תקבל על עצמה את האחריות בפיתוח ושיווק מגרשי בנייה לכלל אב משפחה, לרבות ביצוע תשתיות מים, חשמל, חינוך, וביוב.

39. ההכרה בעכברה כשכונה בתחום שיפוט עיריית צפת אף הוא לווה במעבר התושבים מהבתים בהם הם התגוררו מאז עקירתם אל האזור בשנת 1948, לבתים חדשים אותם המשפחות בנו על מגרשים שהוקצו לצורך זה על ידי מינהל מקרקעי ישראל.

40. כאמור, כיום חיים בשכונת עכברה כ- 450 תושבים אשר אמורים לקבל את כלל השירותים המוניציפאליים מעיריית צפת כרשות מקומית אחראית על פי דין. עובדה זו לא קיבלה ביטוי במישור היישום בפועל כלפי תושבי השכונה, ובין היתר, השכונה עודנה לא מחוברת למערכת הביוב העירונית המרכזית ורחובותיה והאזורים הסמוכים לה שטופים במי ביוב מזיקים.

41. עם תחילת המעבר לשכונה החדשה, התבקשו התושבים לבנות, על חשבונם, בורות סופגים. בורות אלה היו בעצם תחנות מעבר לספיגת מי הביוב אל הקרקע מתחתיה ומסביבה. עיריית צפת אף לא הסדירה מנגנון לריקון בארות אלה כשהיה צורך בכך.

בשלב מאוחר יותר, ומשהסתבר כי מי הביוב שמחלחלים לאדמה מגיעים לכנרת, התבקשה עיריית צפת, על ידי המשרד לאיכות הסביבה להימנע ממתן היתרים נוספים לבנייה בשכונה עד לפתרון בעיית תשתיות הביוב.

42. בחודש יוני 2000, נשלחו לתושבי שכונת עכברה הודעות על פי סעיפים 16 ו-17 לחוק

הרשויות המקומיות (ביוב), התשנ"ב – 1962, ולפיהם הודע לתושבי השכונה כי:
"מכח סמכותה בחוק הרשויות המקומיות (ביוב), התשכ"ב – 1962
ועפ"י חוק עזר לצפת (ביוב) התשנ"ט – 1999, החליטה מועצת העיר
צפת החליטה להתקין מכון טיהור לשפכים.

שיעורי ההיטל החלים עליך עפ"י חוק העזר, כבעל הנכס לצורך
מכון הטיהור כאמור הינם [...]"
(הטעות במקור)

מצ"ב העתק ההודעה כנספח ע/2.

43. יצויין, כי בשכונה קיימות תשתיות של צינורות לזרימת מי הביוב ואשר אמורים להתחבר למערכת המרכזית. אך צינורות אלה אמורים להתחבר ולרוקן את הביוב לבריכת סניקה אשר ממנה עובר הביוב למכון טיהור אזורי. עיריית צפת ממאנת עד כה מבניית בריכת הסניקה וחיבורה למכון הטיהור האזורי.

44. בחודשים האחרונים, התבקשו בעלי הבתים, ובייחוד אלה המבקשים להוסיף יחידות דיור במגרשים המבונים החדשים, לבנות בסמוך ליחידות הדיור מיכלים אטומים לאיסוף מי הביוב. מיכל כנ"ל לכל יחידת דיור עולה כ- 19,000 ש"ח אשר התושבים מתבקשים לשאת במלוא עול הוצאה זו.

מצ"ב העתק מהצעת מחיר להתקנת בור אטום מיום 22.6.08, כנספח ע/3.

45. יוזכר, כי מעמסה כלכלית בלתי מוצדקת זו הנה בנוסף להיטלי הביוב אשר התבקשו תושבי השכונה לשלם לעירייה בתקווה כי זו האחרונה תקיים את המוטל עליה ותחברם למערכת הביוב העירונית.

מצ"ב העתק קבלות עבור תשלום היטל ביוב, כנספח ע/4.

46. אי חיבור שכונת עכברה למערכת הביוב העירונית המרכזית חושף את תושביה לסכנות רבות. המצב הקיים גורם לכך כי לעיתים תכופות גולשים מי הביוב המזהמים אל רחובות השכונה ולאזורים הסמוכים לה, דבר אשר יוצר מטרד תברואתי חמור הכולל חשיפה לחיידקים, זיהומי מי התהום, התרבות יתושים מזיקים, זיהומי אוויר ומטרדי ריח. התמונות להלן מדגימות חלק מהבעייה הנוצרת בעקבות אי חיבור בתי השכונה למערכת הביוב העירונית המרכזית.

מאמצי העותרים לחבר את שכונתם למערכת הביוב העירונית:

47. בעכברה התארגן ועד שכונה אשר מתפקידו היה, בין היתר, לפעול, אל מול עיריית צפת וכל גורם רלוונטי אחר, לפתרון הבעייה וחיבור השכונה למערכת הביוב העירונית המרכזית. ביום 28.2.02 נערכה ישיבה בין ועד השכונה לבין ראש המשיבה 1 דאז מר עודד המיארי,

מהנדס המים והביוב בעירייה, מנהל מחלקת ביוב ואח'. בישיבה נידון, בין היתר, נושא חיבור שכונת עכברה למערכת הביוב העירונית צפת על ידי ביצוע קו סניקה. בישיבה נטען, על ידי נציגי העירייה, וכפי שצוין בסעיף 10 לפרוטוקול הישיבה, כי נושא הביוב נמצא בדיונים עם מנהלת הביוב לצורך קבלת התקציב הדרוש על מנת לבצע את קו הסניקה. מאז עריכת ישיבה זו עם נציגי שכונת עכברה, ממשיכים המשיבים במחדלם וטרם הקימו את קו הסניקה כמתחייב.

רצ"ב פרוטוקול הישיבה מיום 28.2.02, כנספח ע/5.

48. משנכחו כי העניין איננו בטיפול ואין כל התקדמות בנושא בניית מתקן וקו סניקה כמבוקש וחיבור בתי השכונה למערכת הביוב העירונית, פנה ועד השכונה ביום 14.3.04 שוב למשיב 2 בבקשה להשלים את פרויקט מערכת הביוב ובין היתר לטפל בבעיית נזילות ביוב מבורות סופגים כתוצאה מאי חיבור בתי השכונה למערכת הביוב העירונית של צפת. לפנייה זו לא קיבל ועד השכונה כל מענה בכתב.

רצ"ב מכתב ועד שכונת עכברה מיום 14.3.04 כנספח ע/6.

49. בעקבות אי קבלת מענה בכתב, יזם ועד השכונה לקיום פגישה נוספת עם נציגי העירייה. הפגישה התקיימה ביום 28.6.04 ובה נכחו נצידי הוועד וכן מנכ"ל עיריית צפת, מהנדס העירייה ומנהל מחלקה טכנית. בישיבה העלה שוב ועד השכונה את נושא חיבור השכונה למערכת הביוב העירונית. בישיבה טענו נציגי העירייה כי:

"עלות פתרון הקצה הכולל תחנת שאיבה וצינורות הולכה עד למכון הטיהור מוערכת בכ- 2,000,000 ש"ח סכום אשר אין ביכולתה של עיריית צפת לתקצב, תערך בדיקה של תשלומי אגרות והיטלי הביוב שעל תושבי השכונה לשלם כולל התייחסות לשווק מגרשים לבנייה עצמית תוך 40 יום למציאת מקור תקציבי לביצוע."

רצ"ב פרוטוקול סיכום הפגישה מיום 28.6.04, כנספח ע/7.

50. ועד השכונה המשיך במאמציו הבלתי נלאים לנסות ולהביא את העירייה לבצע את המוטל עליה בעניין וזאת דרך פגישות בלתי רשמיות, שיחות טלפון עם הממונים וכד', אך ללא כל הועיל.

51. כצעד נוסף, יזם ואירגן ועד השכונה ביום 10.12.06 סיור בשכונת עכברה בהשתתפותו של ראש עיריית צפת. בסיור הנ"ל הועלתה, בין היתר, בעיית חיבור השכונה למערכת הביוב העירונית של צפת, כאשר תועד בפרוטוקול הסיור כי "יש לבצע בדיקה מול מהנדס העיר ומהנדס המים והביוב על חיבור הביוב למערכת הביוב העירונית או למצוא כל פתרון אחר על מנת שלא ימשיך לגלוש אל הוואדי", אך שוב ללא כל הועיל.

רצ"ב פרוטוקול סיכום הסיור מיום 10.12.06, כנספח ע/8.

52. ביום 19.7.07 פנו העותרים, והפעם באמצעות באי כוחם, אל ראש העירייה בנושא הנידון. העותרים התריעו מפני פגיעה קשה בבריאותם ואיכות חייהם של תושבי שכונת עכברה כתוצאה מגלישת מי הביוב לרחובות השכונה ולוואדי עמוד הסמוך וביקשו כי העירייה תפעל באופן מיידי לקיום חובתה לחיבור השכונה למערכת הביוב העירונית.

רצ"ב העתק המכתב מיום 19.7.07, כנספח ע/9.

53. בהעדר כל התייחסות לפניותיהם של העותרים, פנו אלה שוב אל הנ"ל ביום 21.9.07 ו- 27.11.07 בנושא. במענה לפניות הנ"ל קיבלו העותרים את תשובתו של מהנדס הירייה, ביום 13.11.07 לפיה הוסבר כי:

"הריני להודיעך שנושא חיבור הבתים למערכת הביוב העירונית כרוך בהקמת מתקן סניקה וקו סניקה שמוביל את הקולחין למכון הטיהור בצפת.

המתקן וקו הסניקה תוכננו מזמן והאומדן המשוער עומד על כ- 2.5 מליון ₪ והביצוע מעוכב כתוצאה מחוסר תקציב."

רצ"ב העתק ממכתבי העותרים מיום 21.9.07, ו- 27.11.07 כנספח ע/10.

רצ"ב העתק ממכתבו של המשיב 3 מיום 13.11.07 כנספח ע/11.

54. מהנדס העירייה המשיך וציין כי:

"בתחילת שנת 2008 כל מערכות המים והביוב של צפת מועברות לתאגיד מים וביוב צח"ר, ובראש רשימת הדברים הדחופים לביצוע הינו נושא מתקן הסניקה וקו הסניקה של עכברה."

55. על אף ההבטחה הנ"ל, תושבים מעכברה אשר ביקשו היתרים לתוספות בנייה במגרשיהם התבקשו על ידי עיריית צפת לבנות בורות איסוף מי ביוב לבתיהם. בעקבות כך, פנו העותרים, ביום 4.4.08, שוב אל מהנדס העירייה בנושא וטענו, בין היתר, כי דרישה זו פוגעת בזכויותיהם של תושבי עכברה לאיכות חיים ולזכות ליהנות מתשתיות סבירות אשר על העירייה לשאת בהם, וכי דרישה זו מנוגדת להצהרתו של הנ"ל אשר ממנה השתמע כי פתרון בעיית תשתיות הביוב בעכברה על סף פתרון. למרות פנייתם זו של העותרים הם טרם קיבלו כל מענה מהמשיבים.

רצ"ב העתק ממכתבו של העותר 2 אל המשיב 3 מיום 4.4.2008, כנספח ע/12.

56. במקביל להתכתבויות אלה פנו העותרים אף למשרד הבינוי והשיכון ביום 1.10.07 וביקשו את התערבותו בנושא. בתגובה נמסר מהמשרד כי:

"נושא הביוב אינו באחריות משרדנו אלא באחריות של עיריית צפת.

משרדנו עוסק בקווי ביוב מקומיים רק כאשר אנו מקימים שכונות חדשות, לכן עליכם לפנות לעיריית צפת."

מצ"ב העתק מכתב העותרים מיום 1.10.07 כנספח ע/13.

מצ"ב העתק תגובת משרד הבינוי והשיכון מיום 8.10.00 כנספח ע/14.

57. ובכן, מאז תחילת הבנייה הראשונה בשכונת עכברה, עברו יותר מ-14 שנים ללא מציאת פתרון לבעיית איסוף מי הביוב בשכונה.

58. הנזקים לתושבי השכונה אינם מסתכמים אך ורק במפגעים הבריאותיים והתברואתיים הקיימים ובפגיעה באיכות חייהם. המצב הקיים אף מונע ממינהל מקרקעי ישראל להקצות מגרשים חדשים לזוגות צעירים בשכונה, דבר אשר הוביל למצוקה חמורה ביותר של מחסור בקרקעות לבנייה בשכונה.

59. ביום 19.7.07, פנו העותרים אל מנהל מקרקעי ישראל- מחוז הצפון בנושא שיווק מגרשי בנייה לתושבי שכונת עכברה לפי תוכנית מתאר מקומית – ג/4120. בתשובתו מיום 26 יולי, 2007, טען מר גבי ויסמן, מנהל מחוז הצפון במינהל מקרקעי ישראל, כי:
"בשנת 2004 רצינו לשווק כ-16 מגרשים דו משפחתיים לתושבי עכברה עפ"י תכנית ג/4120.
כאשר פנינו בענין לעיריית צפת נתקבלה מהם תשובה כי לא ינתנו היתרי בניה ללא פתרון של חיבור קצה הביוב לביוב המרכזי (עלות ביצוע משוערת כ-1,500,000 מליון ש"ח במחירי 6/04 שיכלול קו סניקה ותחנת שאיבה)".

מצ"ב העתק מכתב מר ויסמן מיום 26.7.07 כנספח ע/15.

60. נכון להיום, עיריית צפת עודנה מחייבת את תושבי שכונת עכברה בתשלום היטלי ביוב כאשר נמנעת היא מקיום חובתה שבדין לחבר את בתי השכונה למערכת הביוב העירונית המרכזית.

השלכות סביבתיות, תברואתיות ובריאותיות

61. גלישת מי הביוב לרחובות השכונה ולוואדי הסמוך מעמידים את התושבים בפני השלכות סביבתיות ותברואתיות קשות. מי הביוב ברחובות השכונה והוואדי הסמוך מהווים מפגע סביבתי חמור, פוגעים קשות באיכות חייהם של התושבים וחושפים אותם לסכנות בריאותיות, ישירות ועקיפות כאחד.

62. מי הביוב הגולמי, הביתי הזורם ברחובות השכונה והוואדי מכילים חומרים המסוכנים לבריאות הציבור, לרבות החיידקים הפתוגניים. זרימת הביוב בסמיכות כה רבה לבתי התושבים בשכונת עכברה ולוואדי הסמוך חושפת את התושבים לסכנות בריאותיות חמורות, במיוחד חשיפתם למגע פיזי על בסיס יומיומי אשר מגביר את הסכנה למחלות זיהומיות ולמחלות קשות אחרות.

63. מי בויב בלתי מטופלים זורמים באיטיות על פני השטח ונקווים במקומות שונים ויוצרים מעין בריכות של מים עומדים. היקוות המים בברכות אלו ובבורת הספיגה משמשת תכופות כר פורה לקינון יתושים.

64. כתוצאה מזרימת מי הביוב ברחובות השכונה, הוואדי הסמוך ובורות הספיגה, סובלים התושבים ממכות יתושים ממושכות ובלתי נסבלות, הפוגעות באיכות חייהם עד כדי העדר שינה ופגיעה בתפקוד היומיומי.

65. עקיצות יתושים, עלולות להעביר מחלות שונות. כך, עקב מציצת הדם היתושה עלולה להעביר גורמי מחלה לבני לתושבים, כגון קדחת הנילוס. מחלה זו נגרמת על ידי נגיף המועבר לבני אדם על ידי יתושים ומקורו בעיקר מבעלי כנף.

66. בדרך כלל, מחלה זו מתבטאת בחום, עם זאת, המחלה עלולה להסתבך בעיקר אצל אנשים מבוגרים, ולגרום לדלקת מוח או לדלקת קרום המוח, ובמקרים קשים אף להסתיים במוות.

67. בנוסף, אוכלוסיות רגישות וכן תינוקות וילדים, עלולים לפתח אלרגיה עקב עקיצות חוזרות ונשנות בכל חלקי הגוף. מאחר ולא קיימות תרופות יעילות ו/ או חיסון לבני אדם, מניעת יתושים היא הדרך העיקרית לשבור את מעגל העברת המחלה לאדם.

68. עקב מצב קשה זה, נאלצים התושבים להשתמש בתכשירים דוחי יתושים, ובכמויות ובתדירות רבה על מנת להקל על סבלם היומיומי, למרות שהתועלת שבכך, על פי עדותם, היא מועטה וזמנית. אעפ"כ, לשימוש הנרחב והיומיומי בתכשירים כימיים עלולים להתלוות השלכות שליליות במישור הבריאותי. פניותיהם של התושבים אל עיריית צפת כרשות מקומית בבקשה לקבל מענה הולם לבעיית חיבור השכונה למערכת הביוב העירונית המרכזית, ולריסוס מרבצי היתושים מבעוד מועד, אינן זוכות להתייחסות ראויה.

69. התמודדות יעילה עם בעיית היתושים מצריכה טיפול מיידי בבעיית זרימת מי הביוב לרחובות השכונה ולוואדי הסמוך בכדי למנוע את היקוות המים. הזנחת המצב הקיים רק תפגע קשות בבריאותם של התושבים ובזכותם לשמור על סביבה נקייה בכל עונות השנה.

70. בנוסף, זרימת מי הביוב לרחובות ולוואדי הסמוך מעמידים את התושבים בפני מפגעי ריח קשים. כך, שבכל עונות השנה, ובמיוחד בעונת הקיץ החם, נשקפים התושבים לריח צחנה חריף העולה מן הרחובות ומהוואדי הסמוך, אשר מלווה כל רגע בשגרת חייהם ומעבר לפגיעה הבלתי נסבלת באיכות חייהם, חושפת אותם להשפעות המזיקות של נשימת האוויר המזוהם כדבר שבשגרה.

71. חיוב התושבים בהקמת בורות ספיגה חושף מי התהום לזיהום מידי, במיוחד כאשר מדובר על אזור הנמצאים בו מעיינות מים שמהווים מאגר חשוב לכמויות גדולים של מי תהום.

72. הזרמת מי הביוב הגולמי לוואדי הסמוך לשכונה מהווה סכנה חמורה לזיהום מי התהום במיוחד כאשר מדובר על הימצאותם של מספר מעיינות נמים בסביבה, לרבות הקרבה הגיאוגרפית לכנרת.

73. אי חיבור תושבי שכונת עכברה למערכת הביוב העירונית של צפת, יביא להמשך הזרמת שפכי ביוב לרחובות השכונה ולוואדי הסמוך, וכן, לזיהום מי התהום כתוצאה מבורות הספיגה. סיכון זה הוא ממשי לאיכות מי התהום.

74. מן הראוי כי הרשויות ימנעו זיהום מים במקור ולא תתעוררנה למציאות עגומה של עוד מאגר מי תהום שהושחת עקב עצימת עין של הרשות מלקיים את חובתה כלפי התושבים הנמצאים בתחום אחריותה כרשות מנהלית.

הטיעון המשפטי

75. העותרים יטענו כי אי חיבור שכונת עכברה למערכת הביוב העירונית על ידי המשיבים וחשיפת תושבי השכונה למפגעים תברואתיים כתוצאה מזרימת מי הביוב סמוך לבתיהם מהווה פגיעה בזכות תושבי השכונה לבריאות, לשלמות הגוף ולחיים וכן בזכותם לכבוד, מהווה הפליה פסולה על רקע לאום ו/או דת ויש בה הפרה לחובות המשיבים על פי דין. כמו כן נטען, כי שיקולי תקציב ונוחיות אינם גוברים על הפגיעה בזכויות האדם הנדונות.

פגיעה בזכות החוקתית לבריאות:

76. העותרים יטענו, כי אי חיבור שכונת עכברה למערכת הביוב המרכזית וכתוצאה מכך זרימת מי הביוב ברחובות השכונה ובאזורים הסמוכים לה, פוגעת באופן ישיר וממשי בבריאותם, בחייהם ובשלמות גופם ומכאן גם בכבודם של תושבי השכונה ומהווה סכנה יומיומית לכל מי שמתגורר שם, נשים כילדים כגברים וכמבוגרים.

77. הזכות לחיים לשלמות הגוף ולבריאותו עוגנה בזכות חוקתית בסעיפים 2 ו-4 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (להלן: "חוק היסוד").

78. סעיף 2 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו קובע:

"אין פוגעים בחייו, בגופו, או בכבודו של אדם באשר הוא אדם."

ובסעיף 4 לחוק היסוד נקבע:

"כל אדם זכאי להגנה על חייו, על גופו ועל כבודו."

79. פסיקה רבה הדגישה את חשיבותה של הזכות לבריאות כזכות יסוד חוקתית ואת חובותיה של המדינה בהקשר זה. כך למשל נקבע בעניין **אבו מדיגם**, כי:
" [...] הזכות לבריאות, הזכות לשלמות הגוף והזכות לכבוד - נמצאות כולן בליבת ההגנה על זכויות אדם במדינת ישראל."
בג"ץ 04/2887 **אבו מדיגם נ' מינהל מקרקעי ישראל** 21 (טרם פורסם, ניתן ביום 15.4.07)

80. ובעניין **עמותת מחויבות לשלום וצדק חברתי** נקבע:

"ככלל, ניתן לומר כי הזכות לבריאות מהווה שם כולל לאגד של זכויות הקשורות לבריאות האדם, אשר חלקן נהנות ממעמד חוקתי בשיטתנו המשפטית. כך למשל, [...] הזכות לבריאות כוללת היבטים נוספים המשפיעים על בריאות האדם, כגון- [...] גישה למזון ולמים ראויים לשתייה בתנאי תברואה הולמים, **איכות סביבה שאינה פוגעת בבריאות האדם** ועוד [...]"
(ההדגשה לא במקור)

בג"ץ 366/03 **עמותת מחויבות לשלום וצדק חברתי נ' שר האוצר** 5 (טרם פורסם, ניתן ביום 12.12.05)

81. ובכן, מעמדה של הזכות לבריאות כזכות יסוד חוקתית מחייב את רשויות הציבור לא רק שלא לפגוע בזכות זו אלא לפעול באופן פוזיטיבי להגן על זכויות יסוד. כך נקבע בעניין **עמותת מחויבות לשלום וצדק חברתי** כלהלן:

"חובתה של המדינה היא כפולה: ראשית, מוטלת עליה החובה שלא לפגוע בכבוד האדם. זהו ההיבט ה"שלילי" (ה-status negativus) של הזכות. הוא מעוגן בסעיף 2 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. שנית, מוטלת עליה החובה להגן על כבוד האדם. זהו ההיבט ה"חיובי" (ה-status positivus) של הזכות. הוא מעוגן בסעיף 4 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. שני ההיבטים (ה"שלילי" (הפסיבי) וה"חיובי" (האקטיבי)) הם חלקים שונים מן השלם, שהוא הזכות החוקתית לכבוד. שניהם נובעים מפירושה של הזכות לכבוד, כפי שהיא מעוגנת בחוק היסוד. [...] איסור הפגיעה בכבוד וחובת ההגנה על הכבוד מטילים שניהם חובות משמעותיות על המדינה ועל הפרטים החיים בה."

בג"ץ 366/03 עמותת מחויבות לשלום וצדק חברתי נ' שר האוצר 5 (טרם פורסם,
ניתן ביום 12.12.05)

ראה לעניין זה גם :

ע"א 9185/03 טננבוים נ' הוצאות עיתון הארץ בע"מ פ"ד נח(1) 377 (2003).

82. יתירה מכך, אף בשל עוצמתן של הזכויות שעל הפרק, בית המשפט העליון אף קבע, כי המבחן להגנה על הזכות לחיים ועל הזכות לשלמות הגוף הוא קיומה של אפשרות סבירה לפגיעה, להבדיל ממבחן קיומה של ודאות קרובה לפגיעה :
"היננו סבורים שבגלל עוצמת הזכות, מושא ההגנה, די בכך שקיימת אפשרות סבירה לפגיעה בה כדי שבית-המשפט יפעל להגנה עליה..."

ע"א 9185/03 טננבוים נ' הוצאות עיתון הארץ בע"מ פ"ד נח(1) 377 (2003).

83. תנאי החיים אשר תוארו לעיל - חיים בשכונה שאיננה מחוברת למערכת הביוב המרכזית וכתוצאה מכך לעיתים קרובות הביוב זורם ברחובותיה ובאזורים הסמוכים אליה - הינם, לכל הדעות, מתחת לכל מינימום אפשרי שניתן להעלות על הדעת הדרוש לתנאי מחייה מינימאליים בשנות האלפיים. ועל כן הימנעות הרשות המקומית מלנקוט פעולה יעילה, מיידיית ותקיפה מהווה פגיעה קשה בכבוד האדם של כלל תושבי שכונת עכברה הנאלצים לחיות בתנאים המשפילים שתוארו לעיל.

84. ויודגש, במקרה דנן, על נסיבותיו הקשות, הפגיעה בכבוד האדם הינה משולשת :

- א. ישנה פגיעה בבריאות, חיי ושלמות גופם של תושבי שכונת עכברה ;
- ב. ישנה פגיעה בערך של כבוד האדם כתוצאה מהעובדה שתושבי השכונה אשר נאלצים לחיות בתנאים מחפירים, תנאים אשר בין היתר, מגבילים זכויות יסוד אחרות שלהם כגון הגנה על חייהם מפני מפגע תברואתי חמור ;
- ג. ישנה פגיעה בערך כבוד האדם על ידי הזלזול המשודר מצד הרשות המקומית אל מול הסבל של תושבי השכונה.

85. הזכות לבריאות מבוססת גם במשפט זכויות האדם הבינלאומי. כך למשל סעיף 12 לאמנה בדבר זכויות כלכליות, חברתיות, ותרבותיות (1966) ואשר אושררה בישראל ביום 3/10/1991, קובע את זכותו של כל אדם ליהנות מרמת הבריאות הגופנית והנפשית הגבוהה ביותר שאפשר להשיגה. ומתוקף זאת מתחייבות המדינות שהן צד לאמנה לכבד זכות זו ולפעול למען מימושה, ולהימנע מלפגוע בה :

"Article 12

1. The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to the enjoyment

of the highest attainable standard of physical and mental health.

2. The steps to be taken by the States Parties to the present Covenant to achieve the full realization of this right shall include those necessary for:
 - (a) The provision for the reduction of the stillbirth-rate and of infant mortality and for the healthy development of the child;
 - (b) The improvement of all aspects of environmental and industrial hygiene;
 - (c) The prevention, treatment and control of epidemic, endemic, occupational and other diseases;
 - (d) The creation of conditions which would assure to all medical service and medical attention in the event of sickness.”

86. בנוסף, הערה מספר 14 של ועדת האו"ם לזכויות כלכליות, חברתיות, תרבותיות (פורסמה ביום 18 באוגוסט 2000), קובעת כי יש לפרש את הזכות לבריאות על פי סעיף 12 לאמנה ככוללת גם תנאים סביבתיים בריאים וכמובן תנאי תברואה הולמים. וכלשון הסעיף:

"The Committee interprets the right to health, as defined in article 12.1 as an inclusive right extending not only to timely and appropriate health care but also to the underlying determinates of health, such as, **access to safe and potable water and adequate sanitation...healthy occupational and environmental conditions...**"

(ההדגשות לא במקור)

ICESCR- International Covenant On Economic, Social And Cultural Rights

87. הזכות לבריאות מעוגנת גם בסעיף 24 לאמנה בדבר זכויות הילד (1989), אשר קובע את זכותו של הילד ליהנות מרמת בריאות הגבוהה ביותר:

“Article 24

States Parties recognize the right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health and to facilities for the treatment of illness and rehabilitation of health. States Parties shall strive to ensure that no child is deprived of his or her right of access to such health care services...”

ראה גם :

סעיף 25 להכרזה הבינלאומית בדבר זכויות האדם (1948).

סעיף 12 לאמנה בדבר ביעור כל צורות האפליה נגד נשים (1979)

סעיף 8 להכרזת העצרת הכללית של האו"ם בדבר הזכות לפיתוח (1986).

המסגרת הנורמטיבית:

88. סעיף 2 לחוק הרשויות המקומיות (ביוב), התשכ"ב – 1962 (להלן: "חוק הרשויות

המקומיות") קובע, כי:

“רשות מקומית רשאית, ועל פי דרישת שר הפנים חייבת, להתקין

ביוב בתחומה או בחלק ממנו.”

89. סעיף 16 ו-17 לחוק הרשויות המקומיות קובעים:

“16. החליטה רשות מקומית להתקין ביוב או לקנותו, תמסור לבעלי כל נכס שהביוב ישמש אותו, הודעה על כל שלב העומד להתקנה או לקנייה, היינו – ביב ציבורי, ביב מאסף, מכון טיהור שאינו מיועד לייצור מי שתיה ומיתקנים אחרים, וטענה כי הודעה כאמור לא נמסרה למי שחייב בתשלום בעקבות ההודעה לא תישמע אלא מאותו חייב עצמו.

17. בעלי כל נכס שנמסרה להם הודעה כדין על התקנתו או קנייתו של ביוב שישמש אותו נכס, חייבים בהיטל התקנת הביוב (להלן – ההיטל), בשיעור שייקבע בחוק עזר לכל שלב כאמור בסעיף 16; ההיטל מוטל לשם כיסוי הוצאות של התקנת הביוב או של קנייתו.”

90. ואכן, וכפי שפורט בחלק העובדתי לעיל, ביוני 2000, שלחה עיריית צפת הודעה על חיוב בהיטל ביוב לתושבי שכונת עכברה כמתחייב על פי סעיפים 16 ו-17 לחוק הרשויות המקומיות הנ"ל.

91. בסעיף 1 (א) לחוק תאגידי המים והביוב, תשס"א-2001 (להלן: "חוק תאגידי המים") נקבעו מטרות החוק, בין היתר, כלהלן:
"להבטיח רמת שירות, איכות ואמינות נאותים, במחירים סבירים ובלא הפליה, בתחום שירותי המים והביוב."

92. קיומה של סמכות מחייב את בעל הסמכות לשקול את הפעלתה. המשיבים הינם בעלי סמכויות מכוח חוק הרשויות המקומיות וחוק תאגידי המים לפעול הן למתן פתרון כולל לבעיית שפכי הביוב בשכונת עכברה, והן למתן פתרונות מיידיים למפגעים הקשים אשר נוצרו כתוצאה ממחדליהם של הנ"ל בחיבור שכונת עכברה למערכת הביוב המרכזית.

93. כאמור, עיריית צפת דאגה לחיבור כלל השכונות בעיר למערכת הביוב המרכזית, מלבד שכונת עכברה. כמו כן דאגה זו האחרונה לגבות מתושבי השכונה היטלי ביוב לשם חיבור השכונה ובתיה למערכת הביוב המרכזית, אך עד כה מיאנה מלעשות כן. עיריית צפת, כן חייבה את תושבי שכונת עכברה הערבים לשאת בתשלומי אגרות ביוב במטרה לחברם למערכת הביוב העירונית, ומשלא מילאה את חובתה, היא פעלה בחוסר סבירות קיצוני ובניגוד לדין.

94. כפי שפורט בחלק העובדתי ובנספחים לו, תושבי שכונת עכברה חוייבו, על פי חוק עזר לצפת (ביוב), התשנ"ט – 1999 (להלן: "חוק העזר") בתשלום עשרות אלפי שקלים עבור היטלי מים וביוב לכל יחידת דיור. כך היטלי המים והביוב כללו מרכיבים של אגרת הנחת צנורות לפי שטח הקרקע והבניה, ביוב ציבורי קרקע ובניה, ביוב מאסף קרקע ובניה, מתקנים הנדסיים ומכון טיהור – בניה.

95. משהתבקשו תושבי שכונת עכברה לשלם היטלי ביוב, היתה העירייה חייבת להשלים את בניית מערכת הביוב העירונית ולחבר את השכונה למערכת זו. שכן, בסעיף 1 לחוק העזר, הוגדר "היטל" או "היטל ביוב" כ:
"היטל לכיסוי הוצאות התקנת ביוב או קנייתו, כאמור בסעיף 17 לחוק."
לחוק."

96. יתירה מכך, על המשיבים להפעיל את סמכותם ולחבר שכונת עכברה למערכת הביוב העירונית, לאור הסכנות הנשקפות לתושבים כתוצאה מזרימת מי הביוב. סכנות אלו מטילות על המשיבים חובת זהירות מושגית קונקרטיית כלפי תושבי שכונת עכברה הערבים. משמעות חובה זו היא פעולה נמרצת לחיבור השכונה למערכת הביוב העירונית

בטרם יתרחש אסון ו/או נזק לתושבים. בפס"ד **שטרנברג**, עמד בית המשפט העליון על חובת הרשות להסדיר מקומות הנמצאים באחריותה ובשליטתה אשר עלולים להסב נזק לתושבים:

"על העירייה היה לצפות, כי העדר טיפול יסודי במערכת הביוב או בקו הביוב הרלוואנטי, אשר גרם להצפות תדירות של הרחוב ולהפרעתו של מהלך החיים התקין של דייריו, ואשר סיכן בטיחות צעידתם של הולכי הרגל והמשתמשים האחרים ברחוב, עלול להביא לפגיעה בגוף או ברכוש. נסיבות כאמור מצביעות, לכאורה, על רשלנות מצד העירייה, ועליה היה להרים את הנטל הראייתי הנובע מכך כדי שלא תחוב בנזיקין."

ע"א 73/86 **שטרנברג נ' עיריית בני ברק** פ"ד מג(3) 343, 347-348 (1989).

97. בית המשפט העליון קבע בשורה ארוכה של פסקי דין כי המשמעות לקיומה של סמכות לרשות ציבורית אינה מתן כוח ושררה, אלא אחריות להפעיל את הסמכות למען האזרח. כך למשל נקבע בעניין **ברגר**:

"קביעת הסדרים ראשוניים בחוק, המקנים לנושא תפקיד פלוני את הכוח להפעיל סמכות בנסיבות נתונות, אינה רק בגדר הענקת כוח ושררה, אלא נגזרות ממנה משמעויות עיקריות, **הלובשות גם לבוש של הטלת חוב**. כך טמונה בהענקת הסמכות, בין היתר, החובה לשקול את הצורך בהפעלתה ואת הדרכים הראויות שיש לנקוט בהקשר זה... בעל הסמכות עלול להיחשב למי שחוטא לחובתו, אם הוא מותיר את הסמכות, שהוקנתה לו, באבן שאין לה הופכין במובן זה, שאינו נותן דעתו עליה מטוב ועד רע, בין לחיוב ובין לשלילה, ואינו שוקל כלל, אם ואימתי יפעילנה.."

בג"צ 297/82 **ברגר נ' שר הפנים** פ"ד לז(3) 29, 45-47 (1983).

98. בדומה לכך קבע בית המשפט העליון בעניין **התנועה למען איכות השלטון בישראל** כי:

"יש נסיבות שבהן עולה המסקנה – גם לגבי סמכות שביקול דעת – כי הימנעות מהפעלת סמכות היא בלתי סבירה במידה היורדת לשורשו של עניין.... סמכות הרשות הופכת לסמכות שבחובה כאשר הנסיבות העובדתיות הן כאלה שערכי היסוד של השיטה החוקתית והמשפטית שלנו הופכים את אי הפעלתה של הסמכות לבלתי סבירה באופן היורד לשורשו של עניין."

בג"צ 3094/93 **התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' ממשלת ישראל** פ"ד מז(5) 421,404 (1993).

ראה גם:

יצחק זמיר **הסמכות המינהלית** (ירושלים: נבוא הוצ' לאור, 1996) (כרך 1) 224-225.

99. מטרת הסמכות המוענקת בדין לרשות המקומית צפת, היא להפעילה באופן הוגן, שוויוני, ללא שרירות וללא משוא פנים. על המשיבים לפעול באופן מיידי לחיבור שכונת עכברה למערכת הביוב עירונית, מה גם שהתנשבים קיימו את המוטל עליהם בענין ושילמו את כלל ההיטלים אשר הוטלו עליהם לצורך כך על ידי עיריית צפת.

100. יתירה מכך, דרישתה של עיריית צפת כי תושבי השכונה יתקינו בחלקותיהם בורות ספיגה אף היא בלתי חוקית. שכן, תקנות המים (מניעת זיהום מים) (בורות ספיגה ובורות רקב) התשנ"ב – 1992 אוסרות על כך. כך נקבע בסעיף 2 לתקנות, כי:

"(א) לא יתקין אדם בור ספיגה תעשייתית.

(ב) לא יתקין אדם בור ספיגה ביתי –

(1) בישוב שיש בו מערכת ביוב;

(2) בישוב שאין בו או בחלק ממנו מערכת ביוב - בבנין

המשמש ליותר משתים עשרה יחידות מגורים.

(ג) **ישוב שאין בו או בחלק ממנו מערכת ביוב, ניתן להתקין**

בור ספיגה ביתי בישוב או באותו חלק שבו אין מערכת ביוב

בהתקיים תנאים אלה:

(1) **בור הספיגה הביתי מיועד לקלוט שפכים מבנין**

המשמש למגורים שאין בו יותר משלוש יחידות מגורים

ושאין אפשרות סבירה להתקין בו מערכת ביוב או מיתקן

לטיפול בשפכים;

(2) בור הספיגה הביתי מיועד לקלוט שפכים מבנין

המשמש למגורים שיש בו יותר משלוש אך פחות משלוש

עשרה יחידות מגורים, בכפוף לאישור השר בכתב;

(3) צינור מוצא השפכים מהבנין כאמור בפסקאות (1)

ו-(2) יחובר לבור רקב אטום מפני חלחול, שיחובר לבור

הספיגה הביתי."

(ההדגשה לא במקור)

101. והיות וחיבור שכונת עכברה למערכת הביוב איננה בלתי אפשרית ובלתי סבירה, שכן לאורך כלל השתלשלות העניינים הטענה היחידה אשר הושמעה לעניין זה הנה חוסר תקציב בלבד, על אף חיוב התושבים בהיטלי ביוב כאמור.

פגיעה בעיקרון השוויון והפלייה פסולה על רקע לאום ו/או דת:

102. העותרים יטענו, כי מחדלם של המשיבים בחיבור שכונתם, עכברה, למערכת הביוב העירונית המרכזית מהווה הפליה פסולה על רקע לאום ו/או דת. שכן וכאמור, זוהי השכונה הערבית היחידה בצפת וזוהי השכונה היחידה שאיננה מחוברת למערכת הביוב העירונית המרכזית וזוהי השכונה היחידה שמי הביוב זורמים ברחובותיה ובאזורים

הסמוכים לה. עסקינן במדיניות מפלה של רשות שלטונית, אשר יונקת את תקציביה מהציבור.

103. הלכה פסוקה היא, כי הפליה פסולה עלולה להתקיים אף בהעדר כוונה או מטרה להפלות. הוכחת קיומה של הפליה נסמכת על מבחן התוצאה. בהקשר הזה נקבע **בעניין ועדת המעקב העליונה, כי :**

"אכן, הפליה אסורה עשויה להתקיים גם בהעדר כוונה או מניע של הפליה מצד יוצרי הנורמה המפלה. לעניין ההפליה די בתוצאה המפלה. כאשר מימוש הנורמה שיצרה הרשות – שיכול והתגבשה ללא כוונת הפליה – גורר תוצאה שהיא בלתי שוויונית ומפלה, עשויה הנורמה להיפסל בשל ההפליה שדבקה בה. הפליה אינה נקבעת אך על-פי מחשבתו וכוונתו של יוצרי הנורמה המפלה".

בג"צ 11163/03 **ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים נ' ראש ממשלת ישראל (טרם פורסם, ניתן ביום 17.6.07).**

ראה גם :

בג"צ 721/94 **אל על נתיבי אויר לישראל נ' דנילוביץ פ"ד מח(5) 749, 764 (1994)**

104. על חשיבותו של עקרון השוויון וחובתה של הרשות המקומית מכוח עקרון זה עמד ביתה משפט העליון בעניין **עדאלה כלהלן :**

"התכלית הכללית השנייה שיש להביאה בחשבון בענייננו היא הבטחת השוויון. מן המפורסמות הוא כי השוויון הוא מערכי היסוד של המדינה. הוא מונח ביסוד הקיום החברתי. הוא מעמודי התווך של המשטר הדמוקרטי. הוא "תחילת התחילות" (השופט מ' חשין בבג"ץ 7111/95 מרכז השלטון המקומי נ' הכנסת [10], בעמ' 501). פגיעה בשוויון עשויה להוביל להשפלה ולפגיעה בכבוד האדם (ראו השופט דורנר בבג"ץ 4541/94 מילר נ' שר הביטחון [11], בעמ' 132). בוודאי כך מקום שההפליה היא בשל דתו או גזעו של אדם. הפליה "גנרית" שכזו "... פוצעת אנושות בכבוד האדם" (השופט מ' חשין בבג"ץ 2671/98 שדולת הנשים בישראל נ' שר העבודה והרווחה [12], בעמ' 658-659. ראו י' זמיר, מ' סובל "השוויון בפני החוק" [64]). **עקרון השוויון חל על כל פעולות השלטון ועל פעולותיו של כל שלטון. ממילא הוא חל בגדרי השלטון המקומי, בכלל (ראו בג"ץ 262/62 פרץ נ' המועצה המקומית כפר-שמריהו [13]), ובמסגרת החלטותיו בענייני שילוט, בפרט (ראו : בג"ץ 570/82 נעמה – פרסום בשילוט בע"מ נ' ראש עיריית תל-אביב [14]; בג"ץ 6396/96 זקין נ' ראש-עיריית באר-שבע [15]). משמעות הדבר לענייננו היא כי הרשות (המקומית) חייבת להבטיח שימוש שוויוני בשירותיה**

(ראו: בג"ץ 7081/93 בוצר נ' מועצה מקומית "מכבים-רעות" [16], בעמ' 25). מקום שבו חלק מן הציבור איננו יכול להבין את השילוט העירוני נפגעת זכותו ליהנות באופן שוויוני משירותי העירייה. אכן, משעה שלשפה חשיבות רבה לפרט ולהתפתחותו, יש להבטיח כי אפשרויותיו כפרט לא יוגבלו בשל שפתו (ראו R. Dunbar "Minority Language Rights in International Law" [71], at Lau v. Nichols (1974) [49], at p. 567; ראו גם; pp. 93, 107 (Sandoval v. Hagan (1999) [50]).

בג"צ 4112/99 עזאלה נ' עיריית תל-אביב יפו פ"ד נו(5) 393, 415 (2002).

105. ובעניין פלד נקבע:

"כפי שכבר נפסק בעבר, לא אחת, מחויבת העירייה, ככל רשות מנהלית, להפעיל את סמכותה על-פי עקרון השוויון - זהו ההיבט הביצועי של עקרון השוויון במשפט הישראלי (י' זמיר ומ' סובל "השוויון בפני החוק" משפט וממשל ה (תש"ס) 189-185 והאסמכתאות המופיעות שם). אכן, בתי המשפט היו מוכנים, מעת לעת, לבחון קיומם של טעמים ענייניים המצדיקים הבחנה מתבקשת (א' רובינשטיין וב' מדינה המשפט הקונסטיטוציוני של מדינת ישראל (כרך א', תשנ"א) 306-299 והאסמכתאות המופיעות שם), אולם בבואנו לבחון פרקטיקה מבחינה המופעלת על-ידי רשות מנהלית שומה עלינו לבחון האם הנסיבות - ולצידן התכליות בשמן פועלת הרשות - מצדיקות את הסגתו של עקרון השוויון."

בג"צ 986/05 פלד נ' עיריית תל-אביב יפו (טרם פורסם, ניתן ביום 13.4.05) פסקאות 8, 12.

106. החובה המוטלת על רשויות הציבור, כולל כמובן רשויות מקומיות, לנהוג בשוויון בכל אזרחיה הינה רחבת היקף, והיא משתרעת לכל התחומים, במיוחד בכל מה שקשור להקצאתם של משאבים העומדים לרשותה. חובתה של הרשות לנהוג בשוויוניות בכל תחומי פעילותה מקבלת משנה חשיבות ותוקף עת שמדובר באוכלוסייה הערבית במדינה:

"עקרון השוויון חולש על כל תחומי הפעילות של השלטון. יחד עם זאת, חשיבות מיוחדת נודעת לו בכל הקשור לחובת השלטון לנהוג בשוויון בין אזרחיה היהודים של המדינה ואזרחיה שאינם יהודים. חובה זו - של שוויון בין כלל אזרחיה של מדינת ישראל - ערבים ויהודים כאחד - מהווה יסוד מיסודותיה של היות מדינת ישראל מדינה יהודית ודמוקרטית."

בג"צ 11163/03 ועדת המעקב העליונה לענייני ערבים נ' ראש ממשלת ישראל (טרם פורסם, ניתן ביום 17.6.07)

ראה גם :

בג"צ 1113/99 **עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ' השר לענייני דתות** פ"ד נד(2) 160, 170 (2000)

107. הדעת אינה יכולה לסבול את עצם העובדה שכלל השכונות היהודיות בעיר צפת מחוברות למערכת הביוב העירונית המרכזית והשכונה הערבית היחידה בעיר איננה מחוברת וסובלת, בשל כך, ממפגעים תברואתיים קשים ביותר מה גם שתושבי שכונת עכברה התבקשו ושילמו את היטלי הביוב וקיימו את חובתם בעניין. מלבד השתייכותם הקבוצתית של תושבי שכונת עכברה, לא ניתן לחשוב מהו המניע מאחורי המחדל המתמשך באי חיבור השכונה למערכת הביוב העירונית המרכזית. הרי אין כל שונות רלבנטית המצדיקה את ההבחנה בין שכונת עכברה לבין שאר השכונות בעיר צפת. בעניין **ליפשיץ** התייחס בית המשפט להבדל בין הפליה פסולה לבין הבחנה מותרת באומרו :

"ההבדל בין הפליה פסולה לבין הבחנה מותרת נעוץ כידוע בשאלת קיומה של שונות רלבנטית בין הקבוצות שלהן העניקה הרשות יחס שונה. הכלל הוא, כי שונות רלבנטית עשויה להצדיק הבחנה..., ואילו מקום בו אין מתקיימת שונות רלבנטית, החלת דין שונה על בני-אדם שצורכיהם שווים, מהווה הפליה פסולה..." (בג"צ 205/94 נוף נ' משרד הביטחון (להלן – פרשת נוף [1]), בעמ' 460. כן ראו: ד"נ 10/69 בורונובסקי נ' הרבנים הראשיים לישראל [2], בעמ' 35 ובג"צ 4541/94 מילר נ' שר הביטחון (להלן – פרשת מילר [3]), בעמ' 109).

את שאלת קיומה של שונות רלבנטית "...יש לבחון, בכל מקרה נתון, בשים לב למטרה הפרטיקולרית שלשם השגתה מיושמת ההבחנה. לאמור: הזיקה הנדרשת בין התכונות המיוחדות המצויות באחד ואינן מצויות בזולתו, לבין המטרה שלשם השגתה מותר להעדיף את הראשון על פני האחר, חייבת להיות ישירה וקונקרטיית..." (פרשת מילר הנ"ל [3], בעמ' 110).

בג"צ 6758/01 **ליפשיץ נ' שר הביטחון** פד"י נט(5) 258, 269 (2005)

108. כמו כן, מאזן הנוחות הינו לטובת המבקשים. הסבל והנזק שנגרם ושעלול להיגרם לתושבי שכונת עכברה, עולה על ההוצאות ואי הנוחות שיגרמו למשיבים, או למי מהם, בעקבות החיוב לחבר את שכונת עכברה למערכת הביוב העירונית.

שיקולי תקציב אינם יכולים לגבור על זכויות יסוד חוקתיות:

109. העותרים יטענו כי שיקולים של נוחיות מנהלית, שיקולים לוגיסטיים ושיקולי תקציב, אינם גוברים על זכותם לקיום אנושי מינימאלי ולשמירה על כבודם, שלמות גופם ובריאותם של תושבי שכונת עכברה.

110. העותרים יטענו, כי טענה של אילוצים תקציביים, איננה יכולה לפתור את המשיבים מקיום חובתם והתחייבותם כלפי תושבי שכונת עכברה לחבר את בתייהם למערכת הביוב העירונית המרכזית. טענת המשיבים כי קיימת מגבלה תקציבית ולוגיסטית העומדת בפני חיבור שכונת עכברה למערכת הביוב העירונית, אינה יכולה לגבור על זכותם של העותרים כן לחבר שכונתם למערכת הביוב העירונית של צפת. יפים לענייננו דבריו של השופט מצא בעניין **נוף** :

"אמות מידה אלה חייבים להיות שוויוניות; בשום מקרה אין בקיומם של אילוצים תקציביים כדי להצדיק קביעת אמות מידה המפרות את שורת השוויון. זאת ועוד: השוויון בדיננו הוא נורמה חברתית תוצאתית..."

בג"צ 205/94 **נוף נ' מדינת ישראל** פ"ד (5) 449, 463 (1997)

111. ובעניין גולן נקבע בהקשר הזה, כי :

"לא פעם ניצבת הרשות בפני קושי לגייס את המשאבים הדרושים לה כדי לעמוד בחובתה לכיבוד זכויות יסוד של האדם. אך גם כשהטענה נטענת במפורש אין מייחסים לה משקל רב. זה לא מכבר הזדמן לי להתייחס לסוגיה זו [...] כשעל הפרק ניצבת תביעה למימוש זכות יסוד - וכזה הוא המקרה שלפנינו - משקלם היחסי של השיקולים התקציביים אינו יכול להיות גדול. שכן: 'הרטוריקה של זכויות אדם צריכה להיות מכוסה במציאות המעמידה זכויות אלו בראש סולם העדיפויות הלאומי. הגנה על זכויות אדם עולה כסף, וחברה המכבדת זכויות אדם צריכה להיות נכונה לשאת במעמסה הכספית' (ברק, בספרו הנ"ל, כרך ג, פרשנות חוקתית (נבו, תשנ"ד) 528).

עע"א 4463/94 **גולן נ' שירות בתי הסוהר** פ"ד (4) 136, 166 (1996)

112. בית המשפט העליון הוסיף וקבע לנושא זה בעניין **צמח** כלהלן :

"אם כן, מהו המשקל היחסי? שאלה זאת מציבה מבחן לחברה בישראל: החברה נבחנת, בין היתר, על-פי המשקל היחסי שהיא נותנת לחירות האישית. המשקל צריך לבוא לידי ביטוי לא רק באמירות יפות, ולא רק בספרי משפט, אלא גם בספר התקציב. ההגנה על זכויות האדם כרוכה לא פעם במחיר. החברה צריכה להיות מוכנה לשלם מחיר סביר בעבור הגנה על זכויות האדם. כדברי השופט דורנר בדנ"פ 2316/95 גנימאת נ' מדינת ישראל [16], בעמ' 645: "לזכות יסוד, מעצם מהותה, יש מחיר חברתי... השמירה על זכויות היסוד של האדם אינה רק עניינו של הפרט אלא של החברה כולה,

והיא הקובעת את דמותה של החברה". ראו גם: בג"ץ 5304/92 פר"ח 1992 סיוע לנפגעי חוקים ותקנות למען ישראל אחרת – עמותה נ' שר המשפטים [17], בעמ' 759; בש"פ 6654/93 בינקין נ' מדינת ישראל [18], בעמ' 295; בג"ץ 4541/94 מילר נ' שר הביטחון [19], בעמ' 113, 144; עע"א 4463/94 הנ"ל [7], בעמ' 169-170. ראו גם ברק בספרו הנ"ל [21], בעמ' 528.

בג"ץ 6055/95 צמח נ' שר הביטחון פ"ד נגד (5) 241, 281 (1999)

113. פרופ' ברק היטיב לסכם סוגייה זו באומרו:

"אין להצדיק הפליה בטענה כי מניעתה תעלה כסף רב. שוויון עולה כסף. אכן, מתן שירותים מסוימים לקבוצה א עשוי להיות עניין שבשיקול דעת, מבלי שלבני הקבוצה יש זכות לכך. עם זאת, משנתן המחוקק שירותים מסוימים לקבוצה א, אסור עליו להפלות קבוצה ב. זו זכאית עתה – מכוח העיקרון החוקתי של שוויון – לקבל שירותים דומים. הטענה כי מתן שירותים דומים לקבוצה ב הוא עניין יקר מדי, אינה עומדת במבחן החוקתי."

אהרן ברק **פרשנות במשפט** כרך ג 528 (1994)

ראה גם:

בג"ץ 6845/00 ניב נ' בית הדין הארצי לעבודה וקופת חולים נו (6) 663 (2002).

בג"ץ 7081/93 בוצר נ' מועצה מקומית "מכבים-רעות" פ"ד נ(1) 19, 27-28 (1996).

על יסוד כל האמור לעיל, מתבקש בית המשפט הנכבד לתת צו על תנאי כמפורט בראשית העתירה, וכן לחייב את המשיבים בהוצאות משפט כדין.

סוהאד בשארה, עו"ד

בי"כ העותרים